

mi osobnostnými vlastnosťami – česnosťou, múdrosťou, dobrosrdečnosťou, citlivosťou, žiľivosťou. Bol obetavým, spoľahlivým a láskavým kolegom i priateľom, ktorý nám bude veľmi chýbať a ktorému patrí naša hlboká úcta i vďaka.

Česť jeho svetlej pamiatke!

Tatjana Grigorjanová

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.1.11>

Opustila nás osobnosť slavistickej folkloristiky

Významná slovenská folkloristka, PhDr. Viera Gašparíková, DrSc., spojila celý svoj odborný život s tradičnou ľudovou slovesnosťou. V duševnej sviežosti nás navždy opustila 22. 2. 2023. Slavisticky orientovaná folkloristka v nej stráca precíznú a odborne zdatnú bádateľku, tiež však dlhoročnú koncepčnú a organizátorskú osobnosť s medzinárodným kreditom.

Viera Gašparíková sa narodila 15. 4. 1928 v Martine v učiteľskej rodine s tromi dcérami. Po maturite na gymnáziu sa zapísala na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského (v tom čase Slovenská univerzita) v Bratislave, kde študovala slovenský jazyk a literatúru, francúzsky jazyk a literatúru a národopis, ktorý sa vtedy prednášal v rámci Katedry histórie a archeológie.

Jej záujem o literatúru a národopis sa začal formovať už počas gymnaziálneho štúdia v Martine najmä pôsobením v Samovzdelávacom krúžku a pod vplyvom profesorov, z ktorých niektorí začali pôsobiť čoskoro na akademickej pôde (R. Bednárík, R. Brtáň). Vysokoškolské štúdiá ukončila v roku 1952 doktorátom filozofie (PhDr.). Hoci už počas štúdia pracovala ako asistentka na katedre národopisu, nebolo jej dopriate tam aj naďalej pôsobiť. V rokoch 1953–1956 pracovala ako redaktorka v časopise Život a ako šéfredaktorka časopisu Výtvarný život.

Po nástupe do Národopisného ústavu SAV v roku 1956 bola vyslaná na aspirantské štúdium na Katedru etnografie a folkloristiky Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe, aby sa po jeho ukončení definitívne venovala problematike ľudovej prózy. Hodnosť kandidáta vied (CSc.) získala v roku 1960 na základe práce *Zbojník Michal Vdovec v histórii a folklóre gemerského ľudu*. V polovici 60. rokov ju vedenie Národopisného ústavu SAV poverilo spracovať vedecko-porovnávacie komentáre k edícii *Slovenské ľudové rozprávky*, avšak vtedajšia klíma nebola priaznivo naklonená klasickým spracovaniam – edícia, kompletne pripravená do tlače, bola uložená do archívu Slovenskej aka-

démie vied. Preto sa V. Gašparíková venovala riešeniu iných, v tom čase aktuálnych tém slovesnej folkloristiky. Vo svojej terénnej a teoretickej práci sa venovala niekoľkým ústredným témam. Predovšetkým to bola tematika odboja v prozaickom folklóre na Slovensku, výskum a a štúdium aktuálneho stavu rozprávačskej tradície na Slovensku, tiež však v komunitách Slovákov mimo materského územia. Viera Gašparíková sa venovala problematike ľudovej prózy v jej širokých súvislostiach textologických, žánrových či klasifikačných a syntetizujúc svoje poznatky z početných terénnych výskumov dospievala ku komparatívnym záverom v širších interregionálnych a medzietnických súvislostiach. Do širšieho medzinárodného rámca uviedla V. Gašparíková prostredníctvom hesiel prestížnej Enzyklopädie des Märchens viaceré osobnosti dejín folkloristiky (J. Polívka, J. Kubín, V. Hnat'uk, J. Horák, K. Horálek, J. Jech) a v 12. zväzku (2007) v hesle Slováci zhrnula históriu záujmu o slovenskú ľudovú prózu v kontexte dejín slovenskej folkloristiky. Početné štúdie venovala poetike jednotlivých prozaických žánrov, dejinám folkloristiky, pričom svoje poznatky syntetizovala v publikácii *Slovenská ľudová próza a jej súčasné vývinové tendencie* (1986), vydané v roku 1988 aj v zahraničí v maďarskom jazyku.

Poznanie problematiky sociálnej revolty v 18. storočí rozšírila poznatkami o historicky ďalšej etape – o súmraku zbojníctva na Slovensku v 19. storočí. Jeho obrazu v prozaickom folklóre sa venovala vo viacerých samostatných odborných i popularizačných prácach. V rámci širšieho porovnávacieho štúdia Viera Gašparíková metodologicky, organizačne i editorsky prispela v medzinárodnej spolupráci k vydaniu medzinárodnej syntézy o zbojníckej tradícii v Karpatoch, ktorá vyšla v rusko-anglickej verzii pod názvom *Heroes or Bandits? – Geroj ili zbojnik?* (2002).

Logickým nadviazaním na výsledky štúdia ľudových odbojových tradícií bol pre V. Gašparíkovú i výskum folklórneho stvárnenia udalostí Slovenského národného povstania a početné štúdie o obraze hrdinu protifašistického odboja, o vzťahu historickej skutočnosti a jej folklórneho stvárnenia.

O dôvernej znalosti celého spektra žánrov tradičnej prózy svedčia aj monografie jednotlivých žánrov, ktoré pripravila v rámci edície vydavateľstva Tatran Ľudové umenie na Slovensku. V nej publikačne sprístupnila humoristické rozprávania v knihe *Ostrovtipné príbehy i veľiké cigánstva a žarty* (1980) a čarovné rozprávky *Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas I-II* (1984–1985). Špecifické povahové vlastnosti ju predurčili na jedno z klasických odvetví folkloristiky – na klasifikáciu a katalogizáciu

ciu ľudovej prózy tzv. wollmanovského archívu. Výsledkom je *Katalóg slovenskej ľudovej prózy I-II* (1991–1992). Táto práca zaznamenala širší medzinárodný ohlas v slovanských i neslovanských odborných kruhoch. Viera Gašparíková dlhodobou prácou nad textovým spracovaním, vedecko-porovnávacími komentármi a štúdiou zhodnotila v edícii *Slovenské ľudové rozprávky I–III* (1993, 2001, 2004) rozprávačský fond, ktorý v rámci terénnych výskumov zaznamenali v medzivojnovom období študenti Slovanského seminára FF UK pod vedením prof. F. Wollmana. Takto zameraná je aj publikácia *Slowakische Volksmärchen*, ktorá vyšla v Nemecku (2000).

Špeciálnu oblasť odbornej práce V. Gašparíkovej predstavuje spolupráca na publikácii (1984) o bilingválnej rozprávačke Ľaničke Žofke – Farkasné Drágos Zsófii z maďarskej obce Nagybánhegyes. Práca vznikala v úzkej spolupráci s Andrášom Krupom a Ágnes Kovács a priblížila rozprávačku ako výraznú reprezentantku dvojazyčných nositeľov ústneho podania, ktorí hrajú dôležitú úlohu pri transfere rozprávania od jedného etnika k druhému.

Viera Gašparíková sa vo svojej komparatívne zameranej práci sústredila predovšetkým na medzislovanské vzťahy v knihe *Spievajúca lipka. Rozprávky západných Slovanov* (1972) a svoje odborné poznatky a bohaté skúsenosti z terénnych výskumov prezentovala od roku 1963 v referátoch na Medzinárodných zjazdoch slavistov (Sofia, Praha, Varšava, Záhreb, Kyjev, Bratislava, Krakov, Lubľana). V roku 1988 bola jednou z iniciátoriek vzniku a potom dlhoročnou aktívnou členkou redakčného kolektívu *Medzinárodného informačného bulletinu Slavistická folkloristika*, ktorý je dodnes informačným fórom Komisie slovanského folklóru pri Medzinárodnom komitáte slavistov. V orgánoch Československého komitátu slavistov pri Medzinárodnom komitáte slavistov V. Gašparíková pôsobila od roku 1988 ako predsedníčka Československej komisie slovanského folklóru a v Medzinárodnej komisii slovanského folklóru ako podpredsedníčka. Jej aktivity na poli medzinárodnej spolupráce v slavisticky zameranej folkloristike ocenil Medzinárodný komitát slavistov v roku 2003 na kongrese v Lubľane udelením čestného členstva. Aj prestížna celosvetová *International Society for Folk Narrative Research* v roku 2005 ocenila jej zásluhy na poli slovesnej folkloristiky čestným členstvom.

Viera Gašparíková takmer pol storočia (1956–1993) pracovala v Národopisnom ústave SAV (dnes Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV) – určitý čas ako vedúca oddelenia duchovnej kultúry, vedúca vedecká pracovníčka, redaktorka časopisu *Slovenský národopis*, edičná referentka a i.

Bola členkou domácich a medzinárodných vedeckých spoločností (napr. Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, International Society for Folk Narrative Research, Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore, Slovenská národopisná spoločnosť). Z viacerých medzinárodných ocenení, ktorými bol vyzdvihnutý jej vedecký a organizačný prínos, uveďme predovšetkým prestížnu Európsku cenu za rozprávky (*Europäische Märchenpreis*) v roku 2008. V roku 1988 jej Slovenská akadémia vied udelila Zlatú plaketu Ľudovíta Štúra za zásluhy v spoločenských vedách.

Aj v období po odchode do dôchodku Viera Gašparíková aktívne pracovala na viacerých odborných problémoch, bola tütorkou i oponentkou viacerých doktorandských prác a k problematike tradičnej prózy vystupovala v médiách. Až do posledných chvíľ plodného života sa zaujímala o dianie v odbore. Komplexný obraz o vedeckom, organizačnom i popularizačnom diele PhDr. Viery Gašparíkovej, DrSc. podáva publikácia *Stretnutie s rozprávkou*, ktorá vyšla v roku 2011.

Česť Tvojej pamiatke, Vierka!

Hana Hlôšková

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.1.12>

Od textu k prekladu XVI. (1. časť)

ĐURICOVÁ, Alena – LAUKOVÁ, Jana (ed.) 2022.

Od textu k prekladu XVI, 1. časť. Praha:

Jednota tlumočníků a překladatelů, 119 s.

ISBN 978-80-7374-133-4

Predkladaná publikácia vznikla v rámci riešenia projektu KEGA – 022UMB-4/2021 *Využitie informačných technológií ako inovatívny faktor interdisciplinárnej edukácie budúcich prekladateľov a právnikov*. Štúdie otvárajú mnohé aktuálne teoretické lingvistické, lingvodidaktické, sociolingvistické či translatologické témy a poukazujú aj na potreby pedagogickej či prekladateľskej praxe. Ich autori sa zaoberajú rozličnými aspektmi právneho textu, ako sú napr. obrazné pomenovania v jazyku pandémie v právnych textoch, právny jazyk vo vzdelávaní budúcich prekladateľov, predložkové výrazy v jazyku francúzskych právnych noriem; niektorými všeobecnými otázkami odborného jazyka, ako napríklad charakterom frazém v odbornom texte; vplyvom situačného kontextu na výber odbornej lexiky pri konzekutívnom tlmočení v priemyselnej výrobe, či niektorými aspektmi prekladu historického textu. Zaujme aj štúdia o profesionalizácii prekladu a tlmočenia vo verejných službách na Slovensku, ako aj článok o ter-